

Peta*

Ilmar Särg – TÜ Kliinikumi südamekliinik

Kui inimene hommikust õhtuni tööd teeb, on tal kiire elu ja vanus ei tulegi meelde. Alles siis, kui töös auk sisse tuleb või keegi minevikust ette jääb, meenub, kui palju aega on juba lapsepõlvest kulunud. Et me kõik, kunagised lapsed, oleme juba enamiku inimeste meelest vanad. Eriti need, kes on seniajani elanud. Sest surnud jäävad alaliselt nooreks.

Töötanud olen statsionaaris südamearstina, tegelikkuses kogu elu ühes linnas ühes majas. Asutuse nime on korduvalt muudetud, töö aga on jäänud kogu aeg samaks. Ainult võimalused inimesi aidata on suurenenud. Kui ma tööle läksin, oli osakonnas kaheksakümmend voodikohta, nüüd vaid nelikümmend koos intensiiviga. Seal asuvad meie rasked haiged, kes tol alguseajal palatites laiali olid. Nüüd on nad koos ja valvearstid tegelevad nendega pidevalt.

Oli suur suveaeg ja mina just puhkuselt tulnud. Puhkan ikka looduse järgi ja arvestan oma mesilaste vajadustega. Mesilased olid pered ära heitnud ja rahunenult tööle asunud. Mis siis minulgi enam muud teha oli, kui kolleeg välja vahetada ja tööle minna. Ja intensiivpalatis kõige tagumise koha peal lamas äärmiselt tuttav mees. Mu kunagine koolikaaslane, isegi mingil ajal klassivend. Peta.

„Sada aastat pole näind“, ütles ta mulle kohe hommikul esimesel kohtumisel. Kuigi mõni aasta tagasi olime koos kooli kokkutulekul olnud. Ma mäletasin, kuidas ta seal poistele – lennukaaslastele – välja oli käristanud. Kõik nad olid lõbusas tujus. Peta sai kõigiga hästi läbi ja sõpru oli tal palju.

Nüüd oli süda miskipärast rütmist ära läinud ja jalad põlvedeni

paistes. Miks ühel viiskümmend ja pluss mehel selline haigus peaks tulema?

„Kaua sa kannatasid?“ küsisin.

„Päris mitu nädalat. Ei saanud midagi muud jalga panna kui kummikud. Aga need tegid asja veel hullemaks. Käisin ikka töö, kuni jõudsin. Kui enam ei jõudnud, võtsin puhkuse. Paremaks ei läinud. Vend taris mu auto peale ja tõi siia, et ehk saab veel asja.“

„Peret sul ei ole või?“

„Praegu ei ole jah. Naine läks juba aastaid tagasi ära, tütar sõitis Saksamaale lapsehoidjaks, sai seal mehele ja jäigi sinna.“

Üksik mees, pereta ... Kõik viitas viinavõtmise peale.

„Kuidas sul kärakaga ka on?“ küsisin. „Palju tarvitad?“

„Mis sa nüüd! Ma olen ju autojuht – bussijuht, sõidan maaliine, kogu aeg kontrollitakse ja peab vormis olema. Saunapäevadel võtan vahel mõne õlle ja mõne sõbra sünnipäeval ka vahel kangemat.“

Miski nagu ei klappinud. Aga inimest tuli uskuda.

Mulle meenus, kuidas ta kooliajal koos vennaksega bussi pealt hälbis ja terve koolipäeva metsas veetis. Klassijuhataja pärast õnnistas popipanemist pool tundi. See võis olla kuskil kolmandas-neljandas klassis ja üldse esimene kindel mälestus temast. Teine kindel fakt on juba viiendast klassist, kui me koos saksa keelt õppisime. Saime esimesed sõnad selgeks ja püüdsime neid ka võimalusel kasutada. Millegipärast meeldis Petale hüüdlause – *aber natürlich!* – aga loomulikult! – ja ta kasutas seda, kus vähegi andis. Näiteks vastas ta tundi hilinenuna õpetaja õnnistamise järel ikka nii,

vaatamata sellele, kas pedagoogi arvates oli tegu valet aega näitava kellaga või tulnuks hilinemise pärast vabandada.

Niisiis oli Peta ennast meie hoolde usaldanud. Intensiivpalatis on iga päev eri valvearst. See püüab haige südame tööd ja vereringet stabiliseerida, Peta puhul siis meest üleliigsest vedelikust vabastada. Paranes ta tegelikult hästi. Nagu tavalisel haigel, kadusid tursed neljaviie päevaga ja ta oleks toimetatud üldpalatisse, kui ühel ööl poleks tekkinud segasusseisund. Valvearst oli rahutu patsiendiga väga hädas, tegi rahusteid ja õed sidusid käed sedamoodi kinni, et ta ei saaks oma veenikanüüle välja katkuda. Hommikuks Peta rahunes ja ajas jälle mõistlikku juttu.

Sel päeval sattus jälle minu valvekord olema. Mulle tundus, et Petal oli olnud alkoholi ärajäämisest tingitud deliirium, kuigi ta kuradeid ja muud imelikku polnud näinud.

Küsisin veel kord, kas ta pole enne haiglasse tulekut suuremas koguses alkoholi tarvitanud.

„Ei-ei! Mis sa nüüd! Mul oli isegi nii halb olla! Mõtlesin, et sure või ära. Mis viinavõtmisest siis juttu sai olla.“

Seletasin, et tema haigus on väga sarnane alkoholist tekitatud südamelihasekahjustusega. Ja et meil on selliseid naisigi olnud, kes oma sõnul tilkagi ei joo, aga ikka seda haigust põevad. Kui haige vassib, siis tavaliselt omaksed annavad teada.

„Ei-ei! Minu puhul seda kindlasti ei ole,“ väitis Peta.

Polnud ka kelleltki küsida. Naist ju polnud, tütar kaugel Saksamaal. Uskusime.

Valmistasime haige ette, kontrollisime söögitoru kaudu ultraheliga,

* Töö saavutas Eesti Arstiüliõpilaste Seltsi 2013. aasta loomekonkursi lühijuttude kategoorias I koha.

et tal südamekõrvades trombe ei ole ja tegime elektrilise südame rütmi taastamise.

Taastus siinusrütm, südame jaoks see õige, ja jäi püsima. Ja me lasime Peta õige rütmiga, turseteta, korraliku tablettraviga koju.

Kui ta ära hakkas minema, läksin veel spetsiaalselt ta juurest palatist läbi ja ütlesin: „Tervel mehel, kes viina võtab, võib ka süda rütmist välja minna. Sinu süda on haige. Pea meeles, kui elada tahad, ei tohi sa üldse alkoholi tarvitada. Muidu tuleb rütmihäire ja südamepuudulikkus tagasi.“

„*Aber natürlich!*“ vastas tema. „Ei ole probleemi.“

Läks mööda rohkem kui kolm kuud. Esimesed hallad käisid juba üle maa. Mesilased olid ravitud ja talvekorterisse pandud. Oli aega rohkem lugeda, ka ajalehti. Ja olulise uudise ma sellelt kastidega täidetud leheküljelt leidsingi. Arstid ju ikka lasevad silmad üle käia. Kes kunagistest patsientidest alles, kes kadunud. Nüüd oli kadunud Peta ja matus ülehomme.

Tegin tööd ette ja jätsin taha poole, aga keskpäevaks ma kodulinna kalmistumajja jõudsin. Hulga rahvast oli kokku tulnud. Bussijuhid-töökaaslased, muud sõbrad

ja sugulased. Kohal oli isegi tütar Saksamaalt – kena noor Eesti jaoks kaotsi läinud inimene. Ja muidugi kadunu vend, kes ka nüüd kõike korraldas nii nagu eluajalgi.

Kui kirst oli viimasele asupaigale viidud, sattusin ma korraldava venna kõrvale.

„Millesse ta siis ikkagi suri?“ küsisin.

„Kuidas seda öelda...“ mõtiskles tema. „Kui ta sinu juurest haiglast välja sai, tundis ta ennast väga hästi. Ta oli nii õnnelik. Käis perearsti juures kontrollimas, süda püsis rütmis. Viina ta ei võtnud, mitte tilkagi, sest sa keelasid ära. Ainult ravimeid ... Aga siis tuli sünnipäev. Tulid sõbrad. Iga päev tulid uued sõbrad ja nad tähistasid. Ja ta ei saanud enam tsüklist välja ...“

Kui hauda kinni aeti, kogunesime meie, koolikaaslased – klassiõed ja klassivennad – kokku. Üheksa klassiõde ja kaks klassivenda. Ja otsustasime ära käia ka teistel meie klassist pärit lahkunute haudadel.

Nad olid kõik samas surnuaia nurgas. Kõigil väikesed mustad plaadid nimede ja aastatega, osa plaate juba sammalduma hakanud.

Madis – jõi ennast surnuks kõige kiiremini. Ka tema poeg on juba siin isa kõrval. Jäi purjus peaga rongi alla.

Kaupo – lahkkelid naisega ja purjus peaga enesetapp.

Allan – tõmbas purjus peaga okset hingetorusse ja lämbus.

Peeter – jõi seitsmekümnekraadist viina tavalise neljakümnekraadise asemel tavalise koguse ja suri.

Ivar – hullus peale pikaaegset alkoholitavitamist, viskas riided seljast ja külmus ära.

Jüri – läks naisest lahku ega leidnud enam ennast. Purjus peaga enesetapp.

Raivo – kõige kenam poiss esimeses klassis, lokiis peaga, nagu rinda pandud tähekesse pealt maha astunud – viimane linna parm, vedeles raudteejaama einelauas hommikust õhtuni, kuni kustus.

Kui see polnud viinakatk, millest juba Kreutzwald rääkis, mis see siis oli?

Aga tüdrukud olid kõik elus. Me kogunesime kääpa juurde, ehtisime selle kaasatoodud lilledega ja tegime allesjäänutest ühispidi.

„Nüüd on vist meie kord,“ ütles mu ainuke kohal olnud klassivend rusutult.

„Kui sa peielauas ennast purju ei joo ja ka muidu viina ei võta, ei juhtu sinuga niipea midagi,“ vastasin mina.

Ja mets kohises, nagu oleks Peta kinnitanud: „*Aber natürlich! Aber natürlich!*“